

mens de Camarasa e que enantàs contra éls», en el procés contra el batlle de Camarasa, P. de Palau, anys 1295-9.<sup>2</sup> També és molt arcaica la data de l'*hē-nagar*,<sup>3</sup> que figura com a glossa catalana al *vocabulista* àrabo-llatí, *RMA*, que explica l'àr. *šagga* 'ell encoratjà' (Tallgren, *MiscAlcover*, p. 8 tir. a p.).

La documentació literària és copiosa, si bé el mot deixa d'aparèixer des de c. a la fi del S. XIV (encara en el *Facet* i en la *Filla del Rei d'Hongria*, però crec que ja no en Eiximenis ni StVicentF). No repetiré, però, les cites que ja donen el DCEC (s. v. *añagaza*, notes 5-8), *DAG*. o *AlcM*. «Fe promessions per so que ls bons *enegés* a bé a fer, dién ---», *VidesR* (f° 127r2, trad. «ut bonos *alliceret*, dicens ---», 363.1); «jo só vengut aci --- que us dó conseyl --- e que jo vos ajut --- que us *anagaré* los altres que no han cor de servir N. S., e dir-hi-he tant --- que per açò s'auran a *anagar*», Jaume I (*Cròn.*, Ag., 507.6).

Altres vegades, allí i en altres textos, la construcció es muda, desplaçant el complement cap a la cosa o idea, sigui posant aquesta com un substantiu en acusatiu, o bé posant-la com una oració d'infinitiu: «la liurà a una bagassa e --- ab alegretat e ab menasses, eles la *anegàvon* de mudar tot lo seu bon prepausament» (ib., f° 65v2, n. 126); «lo cardenal anà preycar los religioses qui aprenien diversses lenguatges, e *enaguà-los* de desirar la mort per Jesu Crist, pus que per error eren <'hi havia'> hòmens qui desiraven murir per ço que lurs parents hagen libertat», *Blanq.* (*NCL*, II, 218.3); «creia per tot cert, que les gens de la terra, que darien secors: que ya n'avia parlat ab --- e que tots --- *anagaven* lo feït», doc. Girona a. 1299 (*Finke, Acta Ar.* III, 79).

En algun passatge de la *Crònica* de R. Muntaner això ens aproxima al sentit familiar amb què de vegades emprem 'facilitar', o sigui 'presentar una cosa com a factible i poc difícil': «lo senyor infant manà al almirall que faés armar 40 galees --- e l'almirall hac gran goig, com vaé lo senyor infant En Jacme --- axí ardit e esforçat: e segurament que ell no li'n destolgué res, ans *li ho enagà*, e dix: --- feyts aparellar --- vostra pahonada, que les galees tingats per aparellades» (§ 116, *Casac*, III, 60.29). Més corrent, però, és potser la construcció amb *de*, i des de l'origen: «Sényer Déus, qui volgués pendre carn humana, per tal que --- los sants de paradís s'*enagassen* de pendre glòria e benedicció de vós», Lull, *L. de Contempl.*, 98.27.

Els romanistes estrangers no s'han ocupat d'aquest mot tan antic però només català,<sup>4</sup> i els catalans li vam cercar l'origen amb pures conjectures. La d'*AlcM* és: «podria pensar-se en una deformació del ll. *INIGERE*, mat. sign., per canvi de conjugació, però és una hipòtesi de possibilitat remota». I tant! Majorment no cabent-hi dubtar que la vocal interna era una *a* i no pas una *e* (a desgrat d'algunes grafies orientals), vist que el postverbal és *enac* [1260, *infra*], i no es documenta altre present que *enaga* (i ja en el S. XIII: Lull, *Cont.*, i Arnau de Vilanova).

Posats a cercar fora del lèxic romànic encara fóra menys «remot» partir del grec, on la correspondència

d'*inigere* és mot clàssic i de sempre, té *-a-*, *ἐνάγειν*, i apareix ni més ni menys amb aquest matís ja en Heròdot (parlant del culte foll a Dionysos Baccheios): *οὐ γὰρ εὐικός εἶναι θεῶν ἐξευπλοκῶν τοῦτον ὅστις μάλθεσθαι ἐνάγει ἀνθρώπους*.<sup>5</sup> També nosaltres ens guardarem del *μάλθεσθαι* cercant a casa nostra hel·lenismes de nivell popular i de calaix semàntic no especialitzat: creiem tan poc en els d'Empúries com en els de Marsella. I generalitzant l'escepticisme que sent En Moll per al canvi de conjugació fantasiat, podem afirmar de qualsevol família indoeuropea, que és increïble que un derivat del tan conegut indoeur. *AGÖ/AGĒ* 'conduir' (ni que fos cèltic o sorotàptic) pogués passar a la classe conjugativa en *-ARE*. Altrament també jo provava d'avançar a les palpentes en el DCEC, amb una obscura i complicada conjectura d'afinitat aràbiga o mossàrab.<sup>6</sup>

Però vaig acabar (I, 220b32-39) desenganyant-me'n i tornant a la idea ja anotada en una cèdula dels anys 30: «*INDĀGĀRE* 'seguir un animal pel seu rastre' > \*'empaïtar' > 'fer avançar' > 'encoratjar'». El fet d'haver trobat més tard que no sols el verb llatí sinó el substantiu corresponent s'havien perpetuat des del llatí vulgar al romànic, no podia sinó reforçar-nos en aquesta versemblança: car avui no dubtem que el grup del fr. *andain*, it. *andana*, cast. *andén*, gascò *aneira*, mossàr. cat. *NAIA* (o *anaia*), prové del substantiu *INDĀGO*, *-AGĪNIS*, expressió substantiva i abstracta de la mena de caça que, com a verb, s'anomenava amb *INDAGARE*. Només és que pogueren confluïr diferents canals semàntics. Perquè fóra possible de suposar un desplaçament del terme directe, en el llenguatge de la caça, des de *INDAGARE FERAS* a *INDAGARE CAPTORES AD FERAS* o *INDAGARE CANES AD SILVICOLAS*. I també des de l'acc. abstracta o ideal 'rastrear la possibilitat d'un fet' (o sigui la que estava destinada a romandre en el ll. mediev. *indagare*, i en el llenguatge doctrinal comú d'Occident) es podia passar a 'rastrear la possibilitat d'induir a tal o tal cosa' (com volien fer Pere de Palau i la bagassa romana amb mala fi, i Lull o Blanquerna a fi de bé).

*Indagare* va passar més tard al català com a cultisme *indagar*; i l'abstracte *indagació* [«subtil *indagació*» en el *Somni* de B. Metge, ed. Riq. 182.18].

DERIV.: *Enac* 'encoratjament' [1260, en ribag., doc. de Montsó, a. 1260-70, veg. el context s. v. *manves, MÀ*]; «que --- per --- *enac* de negú ell no empena affers novells, ne-s mesés en guerra --- ab neguna comuna, sens fer-ho saber al dit senyor rey», doc. de 1323 (*Finke, Acta Ar.* III, 429).<sup>7</sup> *Enagador* 'inductor' (1391, *AlcM*). *Enagement* [Jaume I]. *Desenagar* [Lull i 1355, *AlcM*, s. v.]; *-gat* 'desanimat': «cuidaven pendre la terra sens tot contrast --- e quant saberen que la batailla era estada de les galees, e que les galees del rey d'Aragó avien vensudes e preses les galees dels proensals, e que tanta gent de Proensa era morta en la batailla, foren tots *desenagats* e esperduts, e abandonaren les galees e les tarides, e fugiren-se'n tots», Desclot (§ 115, *NCL*, IV, 25.7).

<sup>1</sup> Tant *aemprar* com *aturar* en l'acc. pastoral. L'in-